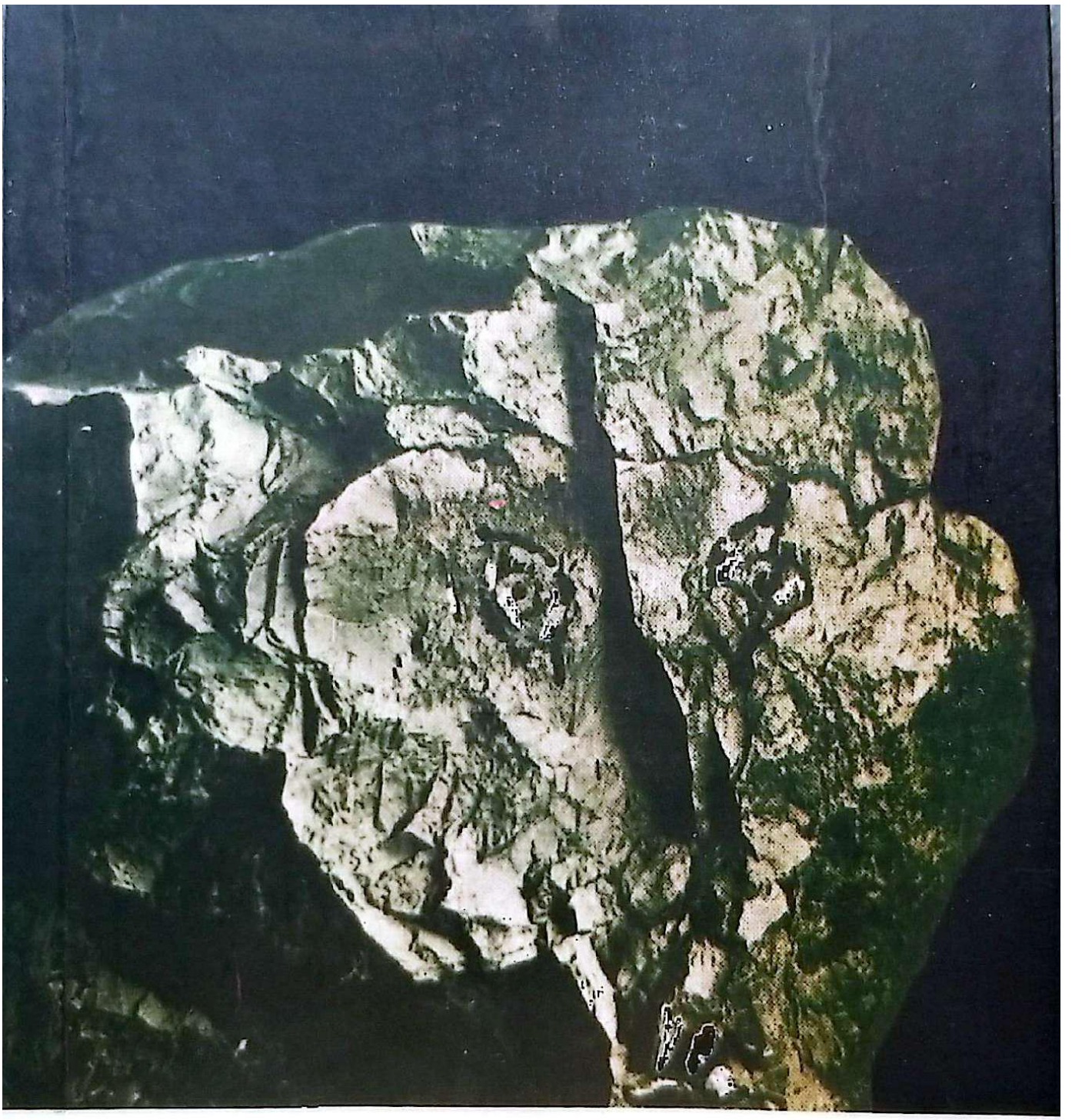

Meho Rizvanović

CRNA KUTIJA

Amatersko pozorište „Neretva“ Konjic

Meho Rizvanović
Crna kutija
Naslov rukopisa: *Zavičajne mitologije*

Recenzenti: Kemal Mahmutefendić
i Stevan Tontić

Naslovna strana i crteži: Vlado Puljić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-1

RIZVANOVIĆ, Meho
Crna kutija / Meho Rizvanović ; [crteži Vlado Puljić]. - Konjic : Amatersko pozorište "Neretva", 2007. - 88 str. : ilustr. ; 21 cm

ISBN 978-9958-9423-4-1

COBISS.BH-ID 16045062

Knjiga je nagrađena na Konkursu Fondacije za izdavaštvo Federacije Bosne i Hercegovine za 2007. godinu.

SADRŽAJ

Posjeta grobu Edinovom 7

I

Bajka o Miroslavu Antiću 11
Atelje Vlade Puljića 12
Jesen 14
Zima 15
Proljeće 16
Ujutro krećemo 17
Rođenje 18
Iz anamneze 19
Treba ponekad 20
Struga 21
Mjesečina 22
Osnov na kome su radnici temeljili svoju životnu filozofiju 24
Daleki odbljesci 25
Kafana „Prenj“ 26
Terazije, hotel „Moskva“, maj 1959. 27

II

Otvorite novu stranicu 31
Pjesma koja nije htjela da bude basna 32
I poče rat 33
Opis maja 1992. 36
Ratište 37
Brisani prostor 41
*** 43
Tragediju ne treba prešutjeti 44

Hiljadu devetsto devedeset druga 46
Prvi avgust devedeset druge 48
Zatišje 50
Šehitima 51

III

Molitva 55
Potomci Kainovi 56
Obmana 58
Probijanje leda 60
Surova pjesma 61
Povlačenje poteza 62
Pred spavanje 63
Ulica 65
Sticanje iskustva 66
Budi strpljiv 67
Crna kutija 68
Čini mi se 69
Maligna pjesma 70
Mudrost je u razumijevanju šumova 71
Igalo 73
Nokturno 74
Mreškanje čela 75
Ako želite do riječi 76
Riječi 77
Levhi-mahfuz 78

IV

Moja Orvelova 84-ta 81
Nad otvorenim grobom 82
Slušaj tišinu 83
Svjetiljku drži čvrsto 84

Stevan Tontić: *Stigavši do" konačnog sebe"* 87

Kemal Mahmutefendić: *Zavičajne mitologije nesreće i smrti* 91

Meho Rizvanović

CRNA KUTIJA

Konjic, 2007.

Nikad na ovom parčetu geografske karte nije bilo ni dve decenije tišine.
Uvek su nam nad glavom tutnjali ratovi i nevremena, bili smo, kako kaže jedan pravi pesnik, kuća nasred druma.

Miroslav Antić
„DNEVNIK", 29.XI 1979.

„Na Balkanu se još čiju halaci jurišnika i smrt se smatra najvećom vrednošću. Život, ljudski život, na Balkanu kao da je prolazna i ružna pojava koje se treba što pre otarasiti. Radost, radoznalost, raznolikost, obilje – sve to ljude na Balkanu više razdražuje no što veseli a oni, očas zahvaćeni rušilačkim bezumljem, uništavaju sa sladostrašćem sve što je stvorilo ljudsko trajanje, pa i sam život.

Otud se pod ovim podnebljem ne može začeti nikakva druga tradicija do tradicije razaranja i smrti."

Živojin Pavlović, FLOGISTON

„I evo, kaže otac, mog poslednjeg pitanja. Pri tom se okreće prema čitaocima, posmatračima, slušaocima. Odgovorite mi ukoliko možete, ukoliko neko zna: Ako je život borba, ako je život stremljenje ka nekom cilju, ka nekoj još nepoznatoj svrsi, protiv čega se, onda, treba boriti – protiv smisla ili protiv besmisla?"

David Albahari – OPIS SMRTI

V. P. '30.

POSJETA GROBU EDINOVOM

U tvojoj zavjetrini – mir.
U tvojoj zavjetrini,
zeleni mir i ruže.
U tvojoj zavjetrini Trg Republike
pun tvoje mrtve djece.
Tu kuća ti vječna.
Na pragu moje srce rida ko psić.

Gledaju me nišani,
gleda me septembra ruj.
Kraj tvoga groba stojim – slomljen hrast.

Kroz borove iglice
vjetar šumi moje poraze.

Na tvojoj gitari
leži mrtav „Meksiko".
Dirnem strune – poteče svježa tuga:

„O Bože moj, kako je strašno
biti otac mrtvoga sina".

I

BAJKA O MIROSLAVU ANTIĆU

Bio jednom,
a možda i nije bio
Miroslav – Mika Antić.

Kažu, jedini on je vidio,
jedne noći punog mjeseca,
kako se pare Sirene.

More je bilo mirno.
U mjesečinu zaleđen Sirenin skok.
Po njemu je sipao polenov prah zvijezda.

Mika je posmatrao živu pjesmu.
Pokušao ju je napisati,
ali nije mogao.

Jednostavno, nije bilo riječi.

Tada je uzeo kist,
umočio ga u ništa
i počeo slikati svjetlost.

ATELJE VLADE PULJIĆA

U ateljeu Vlade Puljića
stvarnost je toliko stvarna,
da ne možeš drugačije govoriti
nego srcem.

Sve ukazuje
da od ljepote nema lakše shvatljivosti.

Kad Vladu zaokupe boje,
on ih pušta u dušu.
Kad ga zaokupe riječi,
onda oblikuje VELIKI KAMEN,
koji je toliko moćan
da se može za njega zakloniti.

Kada se osjetim usamljen,
poželim da odem u atelje Vlade Puljića,
da popijemo flašu vina
i uzvisimo svoje padove.

V.P. '90.

JESEN

Jesen se neprimjetno penje
uz stepenice,
ulazi u moju sobu,
jede moju večeru.

Zatvara se u moju zvijezdu,
udara u moje bilo,
hoće moju smrt da
nagovori
da zapjeva.

ZIMA

Zima se dočepala bijelog svijeta pa zimuje.
Zamrzli krikovi, zamrzli zvukovi. Šuma ledenih
kopljanika. Zvjerinje mraza ulazi kroz nozdrve.
Padaju pahuljice i prolaznici. Sunce u oblaku

kao čovječija ribica. U podzemnim pećinama
riču vodopadi. Riču vjetrovi. Zima stiče ugled.
Uz moralnu podršku izdržljivosti, nastojim da
prebrodim drhtavicu. Trudim se da otkrijem

rok trajanja zebnji. Ljudi raznih fela
šapuću, da ne probude njenu sujetu.
Zima drhti od zime. Uvodim je u svoju sobu,
da se uvjeri, da ljubav nije dotrajala stvar.

PROLJEĆE

Kako bi bilo lijepo kad
ne bi klijalo beznađe,

kad nesavršenost svijeta
ne bi popravljali fanatici,

kada bi između sklada i nesklada
posredovala nepristrasna priroda,

kada bi nicale samo fine posebnosti
oslobođene izopačenih nagona,

kako bi bilo lijepo,
kako bi bilo lijepo.

UJUTRO KREĆEMO

Ujutro krećemo.
Stegni srce:
munje podrhtavaju.

Ujutro krećemo.
Prastara slika:
bijeli konji izlaze iz sumraka.

Sat je odzvonio ništa.
Krećemo.
Ima li šta lijepo izvan sna?

ROĐENJE

Iz bola,
iz grča te izvuku
kao grumen,
kao tvar,
kao nešto iznenada nađeno
i požele ti dobrodošlicu.

Ležaj ti ukrase
svilom i čipkom,
da prvi dojam o svijetu
bude dobar.

Pod mišku ti stave
malo sna,
da preživiš.

S proljeća te bace među klice,
pa te cvjetovi,
pa te svjetovi
mame,

u svoj zaplet,
u svoju zagonetku,
da te nježno raskomadaju.

U grmlju privida
toliko zaslijepiše,
da sami sebe počeše uništavati.

IZ ANAMNEZE

Tamo gdje je najveći mrak,
gdje ključaju sudbine
još nerazdijeljene,
gdje se smijeh i jauk
još ne razlikuju,
gdje se ništa ne zna
iz oblasti duha,
rotira perspektiva
oko male svijetle tačke,
oko intimnog čina
i tu istorija bolesti počinje.

Ostalo je samo
tretiranje problema
u zavisnosti
da li je vazduh oštar,
ili meko pirka
iz čistog zadovoljstva.

TREBA PONEKAD ...

Treba ponekad otputovati
u Pariz, u Odesu, u Kalkutu,
makar kod nene na selo
i dobro zapamtiti zlatni odsjaj sna,
dok tankoćutno kroz privid prolaziš.

Gluho doba osjetiti.
Vidjeti tišinu kako sjedi
kao indijanski poglavica.
Zapeti za kamen na putu,
razbiti koljeno
i pomoliti se za nekog
od velikih, grčkih tragičara.

Svoju nadu provesti
kroz nevolju, zlovolju i glavobolju,
i ne odustati,
kroz usta gladne zvijeri let usmjeriti
i uvjeriti se
da sve što činimo je žudnja
da se ožive slike iz sna.

STRUGA

Kad budeš sjedio
na obali Ohridskog jezera
i osjetiš da nemaš više
šta da kažeš,
otplovile misli u zabit
i vrijeme te kroz prste
provlači kao brojanicu,
kad ne budeš raspoznavao boje,
kad te umjesto mašte
ponesu predrasude,
naćeš se u mrijestilištu šumova,
koji polako preuzimaju
vlast nad metaforom,
naćeš se u ostacima svjetlosti,
koji crtaju vapaj po koži,
naćeš se u spletu
isprekidanog sna
i užadi Nojeve barke,
i dozivati, dozivati, dozivati,
a nigdje mora,
nigdje Ohridskog jezera:
Gdje naći biser,
na što baciti oko?

MJESEČINA

Pjevati o mjesečini,
kazaćete –
čisti anahronizam.

Ali, kada je mjesečina,
mene obuzme neki
kosmički miris,

neka žudnja za Bogom
i sasvim sam blizu
da definišem priviđenje,

da odagnam naslijeđenu moru,
da pronađem neobičnu laž
od koje bih mogao

napraviti pjesmu o ženi.

V. Puljić '86.

OSNOV NA KOME SU RADNICI TEMELJILI SVOJU ŽIVOTNU FILOZOFIJU

Zemlju ili prodaj,
ili pokloni bratu.

Živi od plaće.

Napravi puno djece,
dobićeš stan iz Fonda solidarnosti
i primaćeš dječiji dodatak.

To je solidna osnova
na kojoj temeljiš svoju životnu
filozofiju.

Zatim, budi strpljiv.
Radi. Savijaj se.

Žali za zemljom
koju si ili prodao,
ili poklonio.

Na tebi su već vidne posljedice
dugogodišnjeg kašlja.

DALEKI ODBLJESCI

U dvorištu dud.
Pod dudom starac.
Kažiprst mu potonuo u sljepoočnicu.

Putuje kroz vrijeme
prašnjavim drumovima zabluda
i promašenih šansi.

Na razrovanoj zemlji,
pored rasklimanih volovskih kola
natovarenih sumnjom i oprezom,
duše predaka jedu krompir.

Iz ruševina, iza starih zidina,
sa očima punim straha,
izviruju glave njihovih predaka.

Iza njih, iz još dalje prošlosti,
kao iz utrobe zemlje,
izlijeću crni šišmiši.

KAFANA „PRENJ“

Kafana „Prenj“ u Konjicu.
Lipanj.
Radnici u 15 sati svraćaju
pod dvije stare lipe,
da popiju pivo
i pokažu žute zube.

Njihov osmjeh miriše na
željezni oksid
i mašinsko ulje.

Oko njih sivi stolovi
i siva običnost.

Jedan se pijani radnik trudi
da dokaže prednosti samoupravljanja.

Ostali radnici imaju svoje mišljenje
i svoje stavove.

Oni piju pivo i ne gube nadu.
Čvrsto vjeruju u istinu,
od koje neće imati nikakve koristi.

TERAZIJE, HOTEL „MOSKVA“, MAJ 1959.

Slobodanu MARKOVIĆU,
povodom smrti

Sjedili smo u restoranu, kao što priliči tebi i meni.
Pred nama, u čaši, povremeno Mediteran zašumi.
NOĆU TEČEM, govorio si, NOĆU PRIPADAM ŽENI
i već u pola noći bili smo u Rumi.

Gasili smo žeđ žarom zrelog Mediterana.
Plovili morima sjevernim od Moskve do 3 šešira.
Onda smo mislili, dok violina svira,
da nam i sjenke svijetle dok dođemo do restorana.

Bili smo usputni posjetioci običnih kafana,
i dogovorili se da ćemo na skveru
vlastitu posmrtnicu staviti na banderu
i otići polako u noć bez restorana.

II

OTVORITE NOVU STRANICU

Tek što su povjesničari
odložili Drugi svjetski
i sjeli da se malo odmore,
zabubnjaše na horizontu
novi Barbari.

Nose tešku misao
i tamno srce svoje.

Ubijaju pjesmu,
pustoše duše,
prisiljavaju ljude da gube nadu.

Pale nebo,
pale zemlju.
Plaču kućni pragovi,
leleću srušeni krovovi.

Jedan povjesničar
sav izbezumljen povika:
Ništa od bratstva i jedinstva –
izgori Sarajevo!

Otvorite novu stranicu,
kolega,
reče stariji povjesničar
i nastavi listati Zaključke
sa Londonske konferencije.

PJESMA KOJA NIJE HTJELA DA BUDE BASNA

Dosadilo životinjama urinom obilježavati teritorij,
(s obzirom da često padaju kiše),
i riješiše da idu u basnu,
da se ko ljudi dogovore.

Odmah, na prvoj konferenciji,
nastala je prepirka između onih
koje imaju oštre zube, oštre rogove i oštre kandže
i onih koje imaju oštar jezik.

Jedne su nastupale s pozicija sile,
a druge su htjele diplomacijom da riješe problem.
U basni je brujalo kao u kongresnoj dvorani.
Onda neko predloži da idu u dogovaranja,

svako sa svojim srodnikom.
Odjednom su majmuni preuzeli inicijativu.
Vidjevši to, ovi sa oštrim rogovima,
zubima i kandžama, zaprijetiše intervencijom.

Čim se čula riječ – intervencija,
ovce su odmah zatražile
demilitarizaciju pašnjaka.
U basni je opet zabrujalo.

Iznenada je počelo strašno nevrijeme.
Pucali gromovi, zviždao vjetar, padala kiša.
U basni nastade tajac. Kad se nevrijeme
stišalo, životinje veselo basnu napustiše.

I POČE RAT

I poče rat. Pred zoru. Uhodano. Školski.
POVOD: Vaš vjetar je ćarlijao
po našem dvorištu.
UZROK: Vaša ptica je na našoj
topovskoj cijevi pjevala.
I rat otpoče.

Iz noći izađe zlo u maskirnoj uniformi
i nagovori prošlost
da stavi barikade ispred budućnosti.

Nagovori sjenke da pripreme eksplozivne naprave,
da podese nišanske sprave.

Kuće i dvorišta, naprosto, postadoše neprijatelji.
Dani ne teku.
Ubijaju ih granatama.

Nabreklo vrijeme od eksplozija,
između kojih šeta zlo,
smijući se našim ranama.
Pomračenje sunca priprema.

Iza kuće, iza drveta, iza svakog kamena,
izviruje probuđeni inat.

U snu, u duši, u oku,
blješti nadahnuta mržnja.
Zemlja tutnji, nebesa se prolamaju.
UZROK: Vaša ptica je na našoj
topovskoj cijevi pjevala.

OPIS MAJA 1992.

Klija zemljin magnetizam,
žubore minerali,
čvrsne kamen ljut,

šapuće zelen lisje,
miriše melem bilje,
ko pčele zuji strah,

bezdušno ranjavaju prirodu,
puca srce u svicima,
poeziju piše mrav,

pucaju čahure na lutkama,
pucaju PAM-ovi i PAT-ovi,
u vazduh ode svijest.

Klija zemljin magnetizam,
elektricitet prenose leptiri,
iz zemlje raste bol,

ko kiša pljušte rafali,
pucaju granate ko gromovi,
ko voda teče krv,

ko voda teče krv,
ko voda teče krv,
ko voda teče krv ...

RATIŠTE

Ukopani ispod prostora
i ispod smisla,
pritješnjeni zločinom i jezom,
koračamo podno smrti.
Januar se smrzava u našim kostima.
Od njegove namrgođenosti
molimo malo vedrine
za grčeve naše.

Na puškomet od nas,
narogušeni protivnici
užurbano rade,
da u mape vremena
unesu topografiju bola.

Na puškomet od nas,
januar se smrzava u njihovim kostima.
Jedni drugima ne vidimo osmjeh,
jedni drugima pokazujemo grimase.

A zaboravili smo
da isto čekamo sunce,
da isti pravimo grijeh,
da ista je definicija rata.

Zaboravili smo
da djeca jednako plaču,
majke jednako leleču,
da nema više Penelopa;
rane se odriču ranjenika,
krajolik namijenjen za ljubav
pun mladih grobova,
dvadeseti vijek nosi protezu;

Zaboravili smo,
sve smo zaboravili.

Cijedi se gorčina
niz zgrušani strah.
Metak lutalica –
dobro uvježbani diverzant,
bjelinu svanuća neopaženo prostreljuje.
A olovna kuglica
nađena u moždanim vijugama,
uobražava da je historijska ličnost.

Zato, sve dublje se ukopavamo,
sve više idemo ispod prostora,
ispod svakog smisla.

Vidici dobivaju dimenziju rova.
Blagost odlazi na nebo u egzodus.
A ljubav,
taj genijalni izum Gospodnji,
uporno nam grije sleđenu krv
i ne dozvoljava snu
da nam okrene leđa.

V. Puljić '92.

BRISANI PROSTOR

Pucaju na našu skromnost
kao na divljač.
Ležim u rovu,
u naglašenom drhtanju,
očekujući sunce,
koje najbolje zna tajnu
kosmičkog smisla.

Preda mnom brisani prostor
izložen naletima
crnih misli,
što su iskočile iz razbarušene glave
pomahnitalog užasa.

Pucaju u našu skromnost,
pucaju u tajnu
na koju se svijet naslanja.

Ali, ne mogu ubiti
naše mrtve.

Oni su svoje srce
iz ljubavi bacili u vatru
i ono se ne može
izjednačiti sa pepelom.

Oni su svoju ljubav
sa žarom unijeli u zemlju
i ona se ne može
izjednačiti sa prahom.

Uzalud pucaju na našu skromnost
kao na divljač.
Iz rova
posmatram
kako ubijaju ljude u sebi.

* * *

Ako nam sruše grad,
„Mi ćemo pozvati zebaniju“.

Misli će se haotično
razilaziti prostorom,
sve dok im ne presiječemo put
i pokažemo smisao
sučeljavanja sa stvarima.

1) Zebanija = Anđeli kojima je dužnost da nadziru pakao. Kur`an, poglavlje 96:18

TRAGEDIJU NE TREBA PREŠUTJETI

Tragediju ne treba prešutjeti.
Treba naći smisao sučeljavanja
sa stvarima.

Svjesni da nas jednom neće biti,
ne treba prolaziti tiho pokraj Rima,
da ne probudimo Nerona;
duboko u zgarištu,
on se već skamenio
pred ukočenim pogledima antičkih sudija.

Ne treba prolaziti tiho pokraj Rima,
jer ako nam sruše grad,
srušiće jedno trajanje,
jedno vrijeme,
iz koga će nas stalno progoniti duh
uništenja.

Ako nam sruše grad,
sjaj ruševina
može privući kugu.

Ako nam sruše grad,
kakvu će samo svirepost
nanijeti našoj ljubavi:
tamo gdje ona je sjala,
biće stanište šišmiša.

Ako nam sruše grad,
istina će bespomoćno mahati rukama.

HILJADU DEVETSTO DEVEDESET DRUGA

U sadašnjosti smo kao u kasarni.
Kroz puškarnice posmatramo prirodu:
dan se odmotava kao zavoj.

Sunce se probija kroz barutne gasove
i u malim dozama ulazi
u našu savjest.
Laž vodi na lancu živu istinu.

Ponekad promakne nešto sasvim lijepo.
Odjekne ljepota u kori mozga,
u gradu odjekuju eksplozije.

Vlasnici topova krvoločno aplaudiraju.
Ljude u skloništima
život pije kao vodu.

Ranjenici o slobodi misle
poluživu misao.

Ne vraćaju se ni moji glasnici
noću poslati po rime:
izgubili put
u besmislenom traženju smisla.

Izgubili put u prostoru
zaraslom u bezobličje.

Izgubili put u užarenom vremenu,
u kome ratnici naglo troše vazduh
i gomilaju iskustvo.

PRVI AVGUST DEVEDESET DRUGE

Tog dana, dok sam ponovo listao
Senekinu Raspravu o gnjevu,
poslali su granatu
izravno u moju dnevnu sobu.

I nemojte me tražiti, prijatelji,
u adresarima i telefonskim imenicima –
ne stanujem više u 15-tog septembra 4/4 u K.
Oteli su mi adresu
i htjeli da me raščovječe.

Ljutiti se i biti žalostan,
nije osobina i suština vrline,
kaže stari mudrac.

A može li se biti ravnodušan,
svakog trenutka očekujući smrt?

Može li se biti slijepo raspoložan,
u ime vrline,
a uništili ti biblioteku?

Može li se srcu reći
da zaboravi na porijeklo ožiljka,
a stalno mirisati
ratna isparenja?

Treba misliti na SUŠTINU BITKA,
koja je mnogo važnija
od SUŠTINE VRLINE.

ZATIŠJE

Kakva tišina:
kao da niko nije živ,
kao da niko ne diše.

Samo
ponekad u daljini
odjekne eksplozija.

Ona
kao da pokrene krvotok,
i udar po udar srca
otkucava
trenutke koje si bio zanemario.

Slaže se uzburkani sadržaj,
detalj po detalj,
jecaj po jecaj.

I opet nastane tajac,
kao nesvijest
zbog potrošenog kiseonika.

Zidovi zanijeme,
zaslijepe prozori,
Bože,
da li se to zlodusi
razmiještaju po plafonu,
ili neko ponovo
piše Ilijadu?

ŠEHITIMA

Koji su živote svoje
žrtvovali na putu istine.

prošlo vam sunce kroz srce,
prosvijetlilo um
i naučilo kako se voli zemlja.

III

MOLITVA

Zuki DŽUMHURU

Gospode, kad stvorio si drvo,
u njegovom granju – pticu,
u njenom krilu – pero,
učini bar da ono svoj opiše let.
Učini da glas kroz stisnute zube
nesmetano prođe
i u dodiru sa javom
u mastilo pretvori da se.

Koliko sam samo vremena na ćutanje dao,
a ono meni – u dušu sumnju, u srce trn.
Gospode, učini
da očajanje ne razjeda me,
da život svoj dostojanstveno otrpim.

Kad kažem – svijet, moram staviti
znak sumnje: bibavost amorfne mase
i tragovi prastarog gliba,
a vrijeme čudno se mijenja,
niz brdo ode put,
Gospode, blagoslovi hodoljube,
nesrećnike i beskućnike.

POTOMCI KAINOVI

„Svaki narod ima svoj rok. Pa kada dođe njihov rok ne mogu ga ni jedan čas odgoditi niti ubrzati.“
Kur`an – Poglavlje 7:33

Bili su na Olimpu bratstva:
omirisali zvijezde,
dotakli mjesec
i malko, malko liznuli sunce.

Učinilo im se ni slano,
ni previše vruće.
Tek – sjajno.
U očima se topilo.

Ali, u vrletima krvi
ne mogaše pobjeći od sebe
i vratiše se među čvornata debla,
u močvare i ritove,
među vjetrove,
da duvaju u trube i rogove,
da vinom zalijevaju bjesnilo.

Vratiše se među čvornata debla,
među zvijeri,
pa kidišu na gnijezda,
kidišu na postelje,
kidišu na grobove.

I. P. '86.

OBMANA

Ko zanoći u obmani,
ljepše će prespavati.
Ujutro će čuti
kako ptice pjevaju
i to je dokaz
da se jezik može
divno upotrijebiti.

Upotreba jezika je
kao upotreba lijeka:
Kažeš bolesnoj starici,
lijepo ti stoje
bolničke papuče
i ona odmah življe korača.

U tom ubjeđenju joj prođe dan,
da bi u obmani zanoćila.

U gluho doba
naprave analizu njenog sna
i nađu muškarca, oznojenog
kao u sauni.

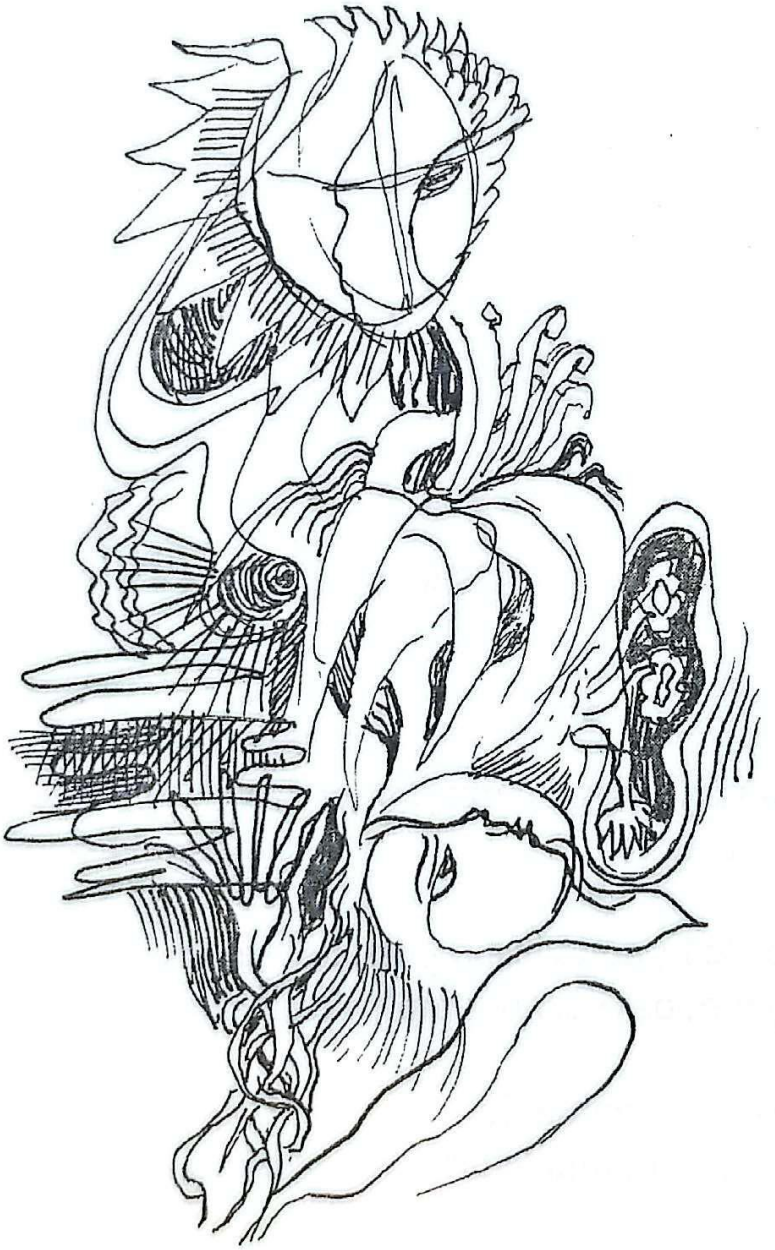

PROBIJANJE LEDA

Između izvjesnog i neizvjesnog
postoji tanak led.

Probiješ led i neizvjesno postane
osvjetljeno, ozvučeno, opipljivo.

Čemu onda, uzbuđenje
prilikom probijanja leda?

Čemu strah od neizvjesnog?

Strah postoji samo zato,
što čovjek nije svjestan
da je sve, s obje strane leda,
sam stvorio.

SUROVA PJESMA

Kad sam se našao između biti i ne biti,
otišao sam kod smrti
i dok ona spava,
uzeo neke stvari
koje su neophodne za moj opstanak.

Kasnije su te stvari
toliko prirasle za moje navike,
da su zaboravile
da sam ih od smrti uzeo.

Smrt, čim se probudila,
odmah je krenula da ih traži.

Ja sam ih već prefarbao,
ja sam ih novom ponašanju naučio.

A smrt ih prepoznaje tako
što im dune ravno u latice.

One ispadaju ko loše čuvana tajna,
i trepereći kroz vazduh
ponovo dobijaju surovu boju smrti.

POVLAČENJE POTEZA

Ako sumnjaš,
ne možeš biti vjeran,
ako ne sumnjaš,
nisi pametan.

Poslije dugog razmišljanja
povuci potez.
Gonetaj ono
što si do sada samo promatrao.

Jasnoća nejasnog
nije za svakog promatrača.

Čim povučeš potez,
zagazio si
u dubinu.

PRED SPAVANJE

Pred spavanje, umjesto pilule,
uzmi mudru knjigu.
U njoj potraži
kako se noću
ljubav spaja sa sjenkama.

Zatim,
otvori prozor
i zavuci prste u noć
kao u mačje krzno.

Stiskaj.
Još ...
Osjećaš li kako se
geografija nevidljivog
cijedi kroz prste kao vazduh.

Osjećaš li neuhvatljivost želje?

Ako osjećaš,
odmah zatvori knjigu
i zatvori oči.

Ostavi otvoren prozor
i spavaj.
Ne zaboravi ugasiti svjetlo.

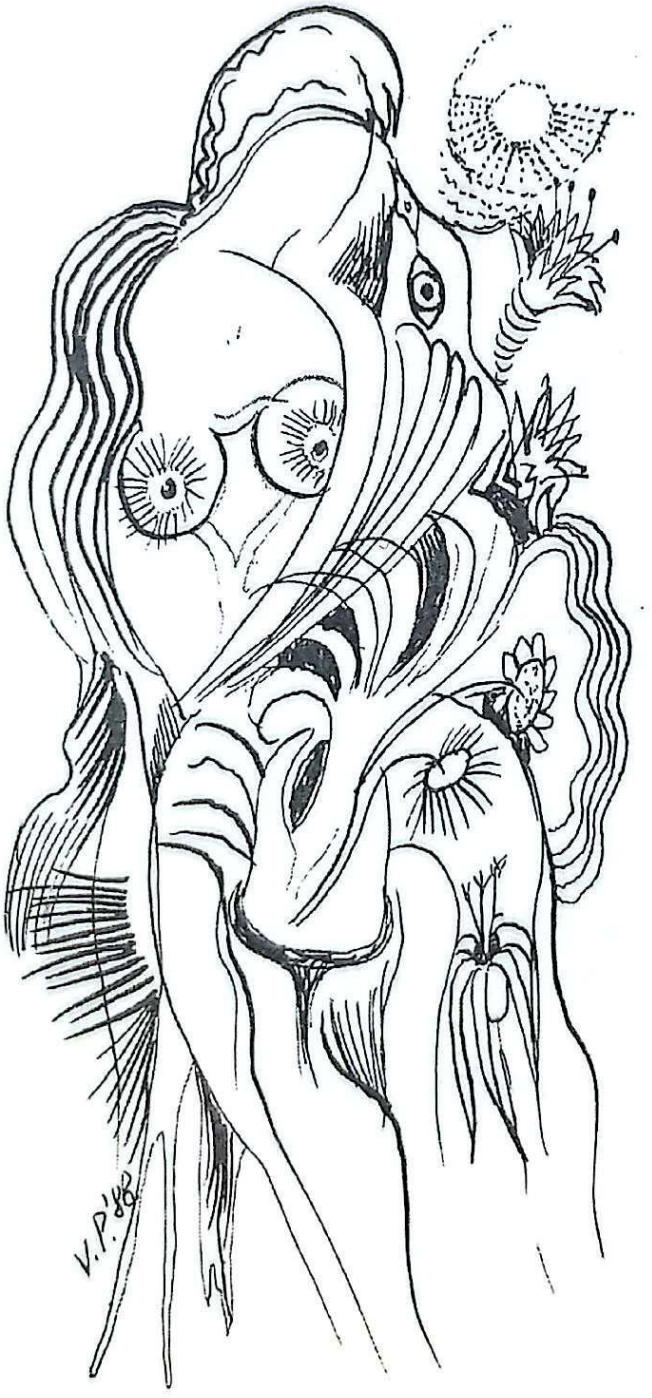
V.P.'88

ULICA

Umorne noge izlaze na ulicu.
Na ulicu izlaze i štake,
i invalidska kolica.

Ulicom prolaze đaci, radnici,
sirotinja i zaslužni građani.
Jedni drugima iščitavaju oprečnosti.

One, koji viču,
ulica odvodi na trg.
Na trgovima se bacaju kamenice,
pale automobili
i pušta suzavac.

Ulici je potrebno i rastinje:
Divlji kestenovi, lipe, platani ...

Najbolje se osjeća ispod
stoljetnih stabala:
Može se lako šmugnuti
ako te neko prokaže,
ili o grani
visiti
kao rodoljub.

STICANJE ISKUSTVA

U tvoju dušu, kao u deltu Nila,
utječu strepnje.
U tu dubinu ideš po misli,
jer unaprijed znaš
da u tijelu ne možeš ništa naći
osim topline.

Na zemlji se nalazi sve,
osim blaženstva.
Blaženstvo je negdje između grijeha i požude.
Uzmi za ruku svoje prohtjeve
i provedi ih kroz neimaštinu,
kao kroz normalno stanje
i osjetićeš u svojoj duši,
kao u delti Nila, gomila se iskustvo.

Tamo gdje si osjetljiviji,
iskustvo se više nagomilava.
Tako postaješ prepoznatljiv u svojoj različitosti
i to je neoboriv dokaz
o tvome postojanju.

BUDI STRPLJIV

Greška se lako ponovi.
Budi strpljiv.
Otkrićeš TREPTAJ u nepoznatom dijelu
sebe i predaj ga dragoj na intenzivnu
njegu. Ona će ga brižno čuvati
dok traje osmijeh,
a zatim će ga uz muziku,
nježno zaboraviti.

Malo zatečen,
pusti koji uzdah
i pridruži se svijetu.
U tvoj prostor ulazi istina
i probaj se na nju naviknuti.

Ona je bezosjećajna.
Ona hoda po živim ranama.
Ona boli.
Predaj je dragoj na intenzivnu njegu.
Ako je ne prihvati,
budi strpljiv: Na istinu se treba naviknuti.

CRNA KUTIJA

Slutim: Prastara noć u kojoj oglašava se
Proročanstvo u Delfima: Neko naleti na sreću,
neko na tanak led. I već juriša vjetar,
i već me hvata strah, jao onima bez krila,

moraju snažno zamahivati mislima
da pokušaju svoj let. Dok sreći nadamo se
i preskačemo led, treba sačuvati
Crnu Kutiju uvijenu u zagonetku,

koja bilježi smjerno naše jeze,
naš mladi grijeh i plodotvornu samoću,
kad sreća okrene leđa i skonča naš let,
da imamo šta iznijeti pred Strašni Sud.

ČINI MI SE

Čini mi se da
prostor sve je više pust,
nepitak zrak,
da ruka sve dublje je u vatri,
riječi na ispitu,
ko konac tanji se put,
da vrtlozi su dublji,
da zvijezde su bljeđe,
da vrijeme grize sjaj,
smrt me obilazi,
smijeh zaobilazi,
u more pada let,
okolo pirati,
okolo oktopodi,
okolo sami prevaranti,
ako mi uzmu
iz Puškinovog srca metak,
biće to podmukla
zloupotreba demokratije.

MALIGNA PJESMA

Ako u svijest
kane kap mraka,
može niknuti divlje meso.

Ono najprije oponaša
mačku,
a zatim jače zvijeri.

Napada doživljaj ljepote,
napada očni sjaj.

Oblikuje gust mrak,
koji sasvim hladnokrvno
kroz kosti provlači.

Divlje meso je kao divlji konj:
Ne mari
za fine riječi krotitelja.

MUDROST JE U RAZUMIJEVANJU ŠUMOVA

Rijeka je živa.
Ona ima svoju dušu, svoju snagu,
mišiće, zglobove i vodenu pamet.

Ona ima ritam, muziku i priču,
koju čuva u svome ogledalu.
Ima i grijehe iz mlađeg doba,
svoju intimu i jedno čudno čulo,
koje nije osjetljivo na smrt.

Njena ravnodušnost ne mari
za fizičke promjene.
U gluho doba, kada sve potpuno zašuti,
razgovara sa obalama.

Njen glas ne čuje svako.
Treba NAUČITI slušati ga, kaže Sidarta.
I kad rijeka bude sigurna da ju razumiješ,
stupit će s tobom u razgovor.

Samo, nemoj ju uvjeravati
da si ti u pravu.
Riblje oči godinama raznose
naslage mraka po pijesku
i opet, njeno životno iskustvo
ne može stati u istoriju.

Ali i od nje ne očekuj izreke.
Mudrost je u razumijevanju šumova.

v.P.'91.

IGALO

Iz opsjedajućeg beznađa, stigoh u Igalo. Slan udišu zrak ljudi koji su htjeli mijenjati svijet. Dobrovoljno liježu u blato, da shvate značenje zemljinih simbola, što se spiralno isparavaju put neba.

Slušaju šum mora, osjećaju bola ironiju. U tibetskim pećinama duše oblikuju viziju smrti, koju obuzima plavet kao pticu.

Iz plaveti nas smjerno natkriljuje. Od njenog zagrljaja rastu oči i sve je veća stud. Ali, moj svijet je nešto dobio na svjetlosti:

iz blata niču mačje oči nade. Prolaze duž opasnih krivina, na kojima čekaju kola hitne pomoći. Dolaze do moje kuće, koja je samo opšte mjesto u gradu. Ali, tu živi crveno krvno zrnce koje ima moj oblik i ja nosim njegovu logiku.

Pri tom prolaze kroz vrlo mračnu pjesmu, u čijem sam beznađu osjetio živu želju za suncem.

NOKTURNO

Ova pjesma pojma nije imala kako je u doba Mandeljštama izgledao Voronjež: Strah i nada. Misao u izgnanstvu. Psi dresirani na um. Jedino što bilo sigurno je ćutanje. Da, da, ćutanje i vazduh svjež, bile su najbolje

živežne namirnice. Toga ko držao se, mogao je čitati dnevnu štampu na miru. Šum rijeku izdaje. Ako je veći, više je divlja rijeka. Iznad je sunce. Ako te mami, nemoj se uzdati u letačko iskustvo Ikarovo. Plavetnilo izaziva

nemir i gotova ti je sudbina: Bez krika ne možeš. Ako preživiš, prebrodićeš urođeni strah, naučiti abecedu padanja, osvježiti maštu. Zatim ćeš osjetiti potrebu da govoriš i konačno si srećan: Riječ po riječ, kap po kap, topi se duša i teče tvoj nokturno.

MREŠKANJE ČELA

Još prije pedeset godina, imao sam istu dušu i istu kožu, koja se, u dodiru sa vremenom, mreška kao pergament.

Kod prve bore, primjetio sam, da svijet nije kao u doba Adema:
tek stvoren, čist, sa tek zasađenim voćem, nego staro, zapušteno dvorište, po kome laju psi.

Jabuka je na samom kraju, sa koje su djeca, kamenicama davno otjerali sotonu. Odmah sam primjetio da tu treba nešto činiti.

Treba prozračnim glasom dozvati u plavet utonulu pticu.

Treba proučavati gipkost, koju stalno provjerava rutinirano lukavstvo vjetra.

Treba uvažavati dostojanstvo kamena, iz zemljinog sna izašlo kao velika misao.

Treba se, zapetljani u nasljedne osobine sjenki, naviknuti na igru žmurke po svjetlosnim rubovima.

Treba stići do konačnog sebe, prolazeći kroz sve nedozrelosti i nesavladane vještine, i na sred starog, zapuštenog dvorišta posaditi jabuku, kao svoju odvažnost u proticanju vremena, jer čelo se stalno zari ili mreška, u zavisnosti, da li iz tajanstva izlazi moguće ili nemoguće.

AKO ŽELITE DO RIJEČI

Ako želite do riječi – kušajte vino. U dodiru sa zemljom, osjetit ćete tiho strujanje u usnama. To stara vas biljka nježno sa korjenjem spaja, dižući vašu kušnju u gornje slojeve duha.

Stremite li visinama – zasadite vinograde. Uvjerit ćete se u moć podzemnih žila. Utopiju i farmeri napuštaju. Kombinuju realnost i stajnjak.

Gospodo, ako želite do riječi, samo kušajte vino. Duhovno kraljevstvo je vaše: odmah ispod prozora cvjetaju svjetski jezici.

RIJEČI

Uzalud šutiš i praviš se mudar. Noć sve zna. I zemlja. I ništa ne govore. Ali znaju da će sve o trpnji neko pročitati sa vijuga zemljine kore i stati pred mikrofon.

U ponoć, nebo će mu dati blagoslov. On će bacati riječi u vazduh, bacaće ih u čopor. Riječi će šuštati kao slama. On će ih paliti, on će ih lično benzinom posipati.

Riječi će udarati u čula, udarati u zvona. Uvlačiće se u zalogaj, u utrobu. U nevjerovatno i nerazumljivo. Svemoćne kao šutnja.

U nebeskoj leksici staće do samih zvijezda. Jedino će ih iznevjeriti jezik za zubima.

LEVHI-MAHFUZ

Na Levhi-mahfuzu, nevidljiva ruka
sudbinu odslikava.
Sve je u pokretu: zvuci, krici, strah,
uzdasi, grimase, uzvici,
stid, bolest i smrt.

Sve to nepovratno slama moja čula,
pred kojima zavjesa polako pada.

Iz guste tišine,
svojim blijedim pogledom,
sve to budno motri Azrail.

Bilježi svaku neopreznost,
svaki zvjezdani pad.

Tiho ko sjenka
mojoj se pjesmi prikrada,
samo da se moje duše dokopa.

1) Levhi-mahfuz = Tabla sudbine na kojoj su zapisani, predodređeni događaji u životu čovjekovu.

IV

MOJA ORVELOVA 84-ta

Šesnaesti septembar. Nedjelja.
Moja Orvelova 1984-ta. Kiša.
Pogibe Edin Rizvanović, sin moj.
Ode preko neba ko zvijezda padalica.
Ubi ga čuvar životinjskog carstva na Čvrsnici.
Čovjek bez duše i razuma.
Prazno tijelo.

Sunce za olovo zađe.
U oči ne može da stane sva tama,
u dušu ne može da stane sva bol.
Krvava mrlja na Čvrsnici pjeni se.
Oko nje obilaze izbezumljene divokoze.
Gavran se crni u moju pjesmu useli.

Uzalud bere vila po planini bilje,
uzalud dolazi djevojka na njegovu humku.
Lijep kao zemlja,
on grli mrtvu zvijezdu
koju je savladao sjaj.

NAD OTVORENIM GROBOM

Otvorila se zemlja
da joj kazuješ sebe.
Stojimo nijemi,
opčinjeni tom pukotinom,
iz koje bol ulazi
ravno u srce.

Odlaziš u predjele izvan svijesti,
da se uvjeriš,
da smrt nije ni pobjeda,
ni poraz.

Da se uvjeriš,
da život je samo
božanska iskra u kosmosu.

Neka ti sjećanje naše
tamu prosvjetljava
na nebnom putu tvom.

SLUŠAJ TIŠINU

Dragi sine,
s Prenja se vidi vječnost.
Tu je sve ogromno i hladno kao smrt.
Ti i ja
nikada više nećemo
boraviti na Prenju i gledati
zalazak sunca, koga je Drljača
cijelog života pokušavao naslikati
i umro nezadovoljan.

Odatle se najbolje vidi
kako umire svjetlost.
Nećemo više slušati
kako noću na visoka brda,
kao na avet, laju tamne doline.
Nećemo više spavati među zvijezdama.

Ti si prešao liniju
do koje dopire nostalgija.
Sjenka Prenja je sjenka tvoje ljubavi.

To je tišina koja traje.

Sve drugo će nestati.
Sve drugo je iluzija.

SVJETILJKU DRŽI ČVRSTO

Penetu

Ne kuni se u tradiciju.
Ne zanosi se folklorom.
Ne idi mojim stopama.
Uzmi svoju svjetiljku,
pa traži izlaz.
Sve je na dohvat ruke:
Glib,
provalija,
infarkt.
Svjetiljku drži čvrsto:
putevi su zatrpani tragovima.
Čućeš prigušen šapat iza leđa:
ulaziš u svoju kušnju.
Čućeš viku iza brda:
tražeći put gubiš smjer
i hvata te panika.
Čućeš ubrzano kucanje srca:
prolaziš kroz potpuno nejasan prostor.
Ako znadneš osluškivati,
imaćeš u rukama znanje;
ako ne budeš znao razlikovati,
nećeš razumjeti prostor.

V.T. 85.

Stevan Tontić

STIGAVŠI DO "KONAČNOG SEBE"

(recenzija rukopisa zbirke pjesama *Zavičajne mitologije* Mehe Rizvanovića)

Mehu Rizvanovića (1939 – 1993) poznavao sam kao "pjesnika radnika" iz Konjica koji bi katkad dolazio na naša književnička zasjedanja u Sarajevo. Za razliku od pojedinih provincijskih "genija", Meho je djelovao tiho i nenametljivo, kao čovjek koji nema osobitih ambicija ni u književnosti ni književnom i javnom životu, čovjek koji zna "svoju mjeru". Mislim da je tako, svojim držanjem koliko i svojim pjesmama, zadobijao izvjesno kolegijalno uvažavanje u našem prilično surevnjivom literarnom društvu. A oznaka "radnik" sigurno mu je više smetala nego što ga je preporučivala: jedva da je iko više ozbiljno vjerovao u umjetničke domete nekakve "radničke poezije".

Ja sam, tih već davnih godina, bio pročitao jednu ili dvije Mehine poetske zbirke, vjerovatno *Ulazak u dan* (1965) i/ili *Navikavanje na zemlju* (1969). Bilo je tu, koliko se sjećam, solidnih pjesama i pristojne vještine stihovanja, ali jedva i one *izrazitosti* talenta, snage i ljepote jezičkog uobličenja poetskih motiva i doživljaja po kojima bismo tu poeziju pamtili i posebno uvažavali. Odmah da kažem: tim prijatnije je iznenađenje kvalitetom rukopisa *Zavičajnih mitologija* koje se (bar u mom slučaju) ne može odvojiti od iznenađenja saznanjem (kod mene sasvim zadocnjelim) da pjesnik od 1993. nije više među živima. Ovo je dakle posthumna, inače peta pjesnička zbirka Mehe Rizvanovića. Ne znam

kakve su okolnosti uticale na to da ova vrijedna, vrlo koherentna zbirka, sa većim brojem dobrih pa i odličnih pjesama, ne bude dosad objavljena. Poslije objavljivanja ove zbirke vidjeće se, ne samo u Konjicu, da je Rizvanović bio pjesnik u pravom smilu te riječi i da je zaista imao šta da nam kaže. Drugim riječima, pjesnik je u ovoj zbirci konačno uspio "stići do konačnog sebe", kao što se kaže i zahtijeva u pjesmi "Mreškanje čela", jednoj od nekoliko pjesama u prozi:

> Treba stići do konačnog sebe, prolazeći kroz sve nedozrelosti i nesavladane vještine, i na sred starog, zapuštenog dvorišta posaditi jabuku, kao svoju odvažnost u proticanju vremena, jer čelo se stalno zari ili mreška, u zavisnosti, da li iz tajanstva izlazi moguće ili nemoguće.

A ova zbirka je upravo dokaz pjesnikove "odvažnosti u proticanju vremena", i to posuvraćenog, mračnog, ubilačkog ratnog vremena kroz koje smo devedesetih godina minulog vijeka svi prošli i kroz čije teško nasljeđe još uvijek prolazimo, ili bolje – gacamo i posrćemo. Rizvanović je znao da "tragediju ne treba prešutjeti" i usudio se da gleda u kiklopsko oko ratne nemani, da pjesnički svjedoči o apokalipsi bez nade u spasenje. Kao pripadnik silno postradalog, u ratni bezizlaz stjeranog bošnjačkog naroda, Rizvanović se trudio da o vremenu zla u rasturenoj kući bivših "zbratimljenih" naroda svjedoči pošteno, bez mržnje i navijačke strasti, bez patetike krvi i rodoljubačkog udvaranja domovini ili samim vođama nacije. Rizvanovićeva (anti)ratna lirika nije patetično naricanje

nad sudbinom roda, već refleksivno, kritičko promišljanje tragičnih situacija, pjesničko predstavljanje zajedničke tragedije ljudi i naroda, opjevanje prevarenog i obesmišljenog života u ćorsokaku nasilničke istorije.

U pjesmi "Brisani prostor" Rizvanović je mirno zaključio da ratnici (zapravo ratnici-ubice) ubijaju ustvari ono ljudsko u samima sebi:

> Uzalud pucaju u našu skromnost
> kao na divljač.
> Iz rova
> posmatram
> kako ubijaju ljude u sebi.

U izvrsnoj pjesmi "Hiljadu devetstodevedeset druga" Rizvanović daje rijetko upečatljive slike života u znaku rata:

> U sadašnjosti smo kao u kasarni.
> Kroz puškarnice posmatramo prirodu:
> dan se odmotava kao zavoj.

A ovo poređenje dana koji se "odmotava kao zavoj" zaista je zlata vrijedno. Poređenje za antologiju!

Snažna osuda rata izbija iz gotovo svakog Rizvanovićeva retka. Besmisao rata posebno je uvjerljivo istaknut u pjesmi "Ratište": tu se obje protivničke strane ukopavaju "sve dublje", "ispod svakog smisla"; tu "Vidici dobivaju dimenzije rova. / Blagost odlazi na nebo u egzodus. /A ljubav, / taj genijalni izum Gospodnji, / uporno nam grije sleđenu krv / i ne dozvoljava snu / da nam okrene leđa".

Posebno su dirljive pjesme posvećene izgubljenom sinu Edinu, kraj čijeg groba otac stoji kao "slomljen hrast".

Sve u svemu, vrlo lijepa i značajna pjesnička zbirka zrelog autora, pjesnika nepomućene ljudske osjećajnosti i plemenite duhovnosti. Zbirka koju, nažalost, sam pjesnik neće moći da vidi niti da čuje za njene odjeke u dušama onih koji je budu pročitali i o njoj govorili. Ukoliko ih možda, na pjesnicima svojstven način, nije čuo unaprijed, u časovima dok je ove pjesme pisao. A ja odnekud vjerujem da jeste! I da su mu i ti odjeci i glasovi iz budućnosti davali snagu da o ratnom zlu i bezumlju svjedoči na ovako čestit i pjesnički uvjerljiv način.

Kemal Mahmutefendić

ZAVIČAJNE MITOLOGIJE NESREĆE I SMRTI

Meho Rizvanović: „Zavičajne mitologije", poezija iz zaostavštine, Konjic 2007.

Postoje li zavičajne mitologije?

Meho Rizvanović – i sa ovog i sa onog svijeta kao da nam poručuje svojom zbirkom, ostalom iza njega, barem naslovom i svim onim što stoji iza njega: Postoje zavičajne mitologije.

A ja tvrdim – pažljivo iščitavajući našeg i „živog" i „mrtvog" Mehu – da one ne postoje: da su one (te zavičajne mitologije) samo himere (izmišljena i izmaštana , a usto surova i zla bića, kako nam ih je ostavila u tradiciji i nesavjesnom sjećanju antička mitologija), a uz himere, i iluzije (okrutne koliko i zavodničke), da se ne kaže izmišljotine i opsesije (uostalom, te dirljive privilegije notornih, pa i neizlječivih gubitnika).

I ... ako nema mitologija, i usto zavičajnih, šta onda ima, čega dakle ima, a čega nema?

Krenimo jedinim mogućim putem: to je knjiga Mehe Rizvanovića. Knjiga poezije, ali tako „krvave" poezije koja sigurno nema presedana ni u najcrnjoj „prozi". Prozi življenja koja se ne može ni zamisliti bez dvoglavog svog brata blizanca: nesreće i tragedije (da je ne upotrijebim u sofoklovskom ili šekspirovskom smislu, jer ona to definitivno nije!).

Dakle, nesreće i tragedije.

Daleko, da dalje ne može biti i od mitologije i od zavičaja.

Ni mitologije ni zavičaja nema kod Mehe Rizvanovića.

Zavičaj je da štiti; on je da tješi, a gdje je kod Mehe i utjeha, gdje je zaštita? Od toga, kod njega, ni „za lijeka".

A mitologija (ili „mitologije", kao da je malo jedna?!) je da i najgoru nesreću čovjekovu ukloni, inkorporira u opšti okvir kolektivnog smisla i zajedničke odgovornosti. Gdje li je, dakle, kod Mehine krajnje lične i privatne nesreće to oslanjanje, barem osjećaj njega, na tu zajedničku solidarnost „plemenskog zavičaja" i „mitološkog gnijezda"?

Nigdje i nikako!

Meho je – iz stiha u stih – definitivno sâm, reklo bi se, do očaja i besmislenosti, ako to nije isključiva i okrutna riječ.

On se, posljednjom snagom svojom, onom koja ga je na kraju (da li spasonosno) napustila, pita, ako se ikako pita – jer odgovora on više nema – pita se krajnjim neodgovorom svojih crnih stihova:

Kad sam se našao između biti i ne biti,
otišao sam kod smrti
i dok ona spava,
uzeo neke stvari
koje su neophodne za moj opstanak.

Kasnije su te stvari
toliko prirasle za moje navike,
da su zaboravile
da sam ih od smrti uzeo.

Smrt, čim se probudila,
odmah je krenula da ih traži.

Ja sam ih već prefarbao,
ja sam ih novom ponašanju naučio.

A smrt ih prepoznaje tako
što im dune ravno u latice.

One ispadaju ko loše čuvana tajna,
i trepereći kroz vazduh
ponovo dobijaju surovu boju smrti.

(„Surova pjesma“)

Kud dalje? To se više on, pjesnik, gorak do mrtvaštva, mrtav do gorčine koja više niti hoće niti ima riječi, ne pita. (Poezija ostaje kao crna sjena ništavila iza ove knjige.) Nego nam ostavlja džehenemski amanet – da se pitamo mi, ako već nemamo, ne daj Bože, svog odgovora.

Demitologizirana bezzavičajnost je Mehina kob, ma koliko on – riječima i sugestivnim stihom – htio da to bude drugačije, misleći valjda, kakav je već bio, da i nas nekako spasi bezizlaza u koji je bio upao – da li sa svjetlošću na drugoj strani?

MEHO RIZVANOVIĆ
(1939 – 1993)

Rođen je u Zukićima kod Konjica.
Završio Željezničku industrijsku školu u Sarajevu.
Živio i radio u Konjicu.
Objavio zbirke pjesama:
- SENKA U MOJOJ KRVI, „Matica srpska“, Novi Sad, 1961.
- ULAZAK U DAN, „Svjetlost“, Sarajevo, 1965.
- NAVIKAVANJE NA ZEMLJU, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1969.
- SUNČANI PRIVID, Udruženje književnika Bosne i Hercegovine, Mostar, 1987.

Meho Rizvanović
Crna kutija

Izdavač:
Amatersko pozorište „Neretva“ Konjic
Za izdavača: Emir Gačanin

Recenzenti: Kemal Mahmutefendić
i Stevan Tontić

Urednik: Ekrem Macić

Naslovna strana i crteži: Vlado Puljić

Štampa: SABAH PRINT - Sarajevo
Za štampariju: Šećo Elezović

Tiraž: 1000

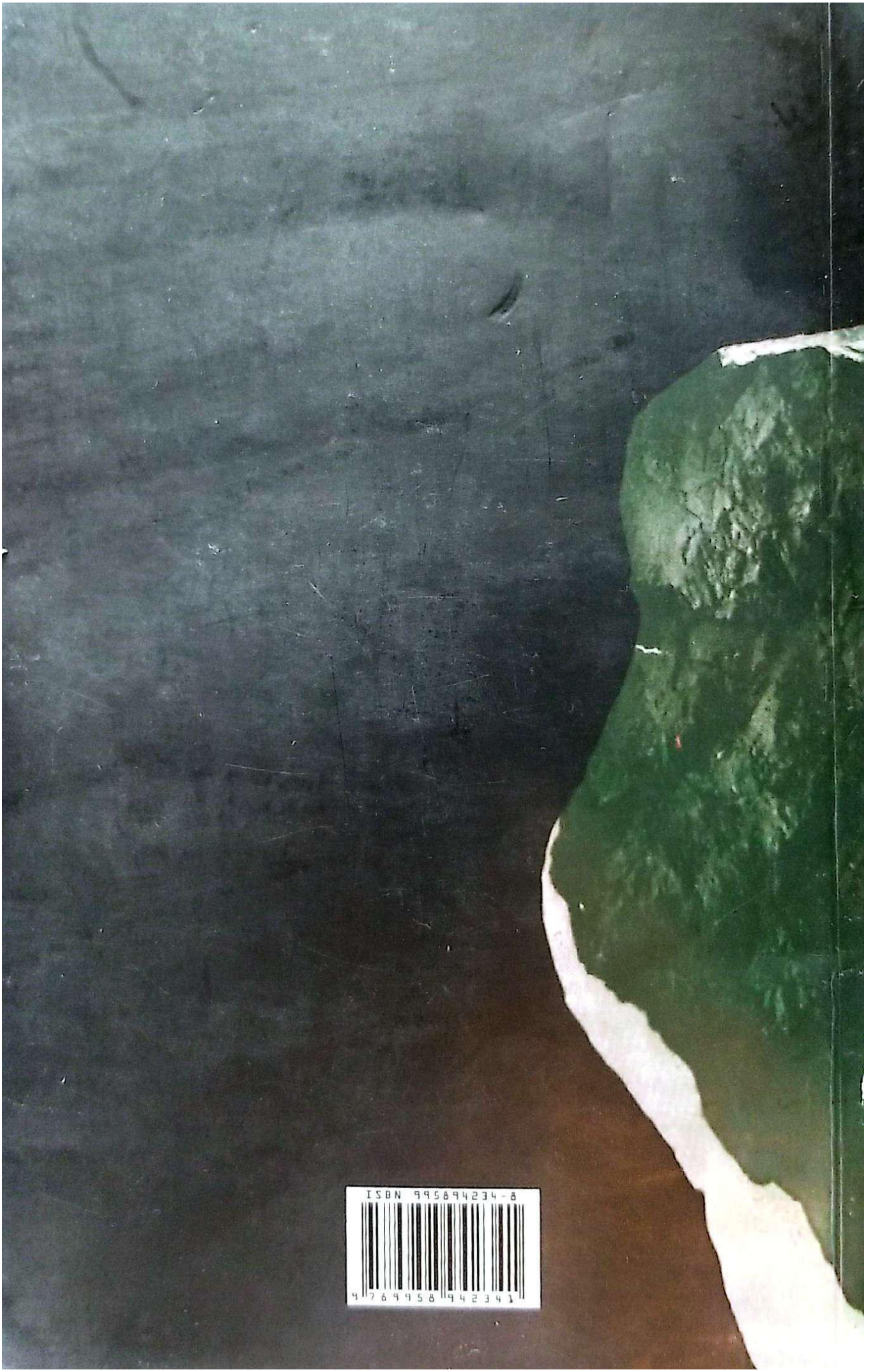
ISBN 995894234-8